УМОВИ І ПОРЯДОК ДІЯЛЬНОСТІ ШКІЛЬНОГО ОМБУДСМАНА

І. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. Шкільний омбудсман – це обраний представник учнівської спільноти, який сприяє забезпеченню прав та інтересів учнів. Він є дружнім посередником, до якого учні можуть звернутися у випадках:

- несправедливого ставлення з боку однокласників чи вчителів;
- проявів жорстокого поводження з дитиною, булінгу (цькування), насмішок, ізоляції тощо;
- дискримінації за ознаками зовнішності, статі, національності, стану здоров'я;
- конфліктів або непорозумінь, які учні не можуть вирішити самостійно.

Шкільний омбудсман:

- розглядає звернення учнів, зберігаючи конфіденційність;
- залучений до розгляду повідомлень, які надходять до скриньки «Шкільний омбудсман»;
- пояснює учням, які вони мають права та способи їх захисту;
- допомагає донести проблему до дорослих у школі (адміністрації, вчителів, практичного психолога, учнівського самоврядування, батьків), якщо учень сам боїться чи не знає, як це зробити;
- організовує або допомагає у проведенні превентивних заходів щодо захисту прав дітей, поваги, толерантності, рівності;
- будує діалог між учнями, вчителями та батьками, щоб вирішувати конфлікти мирним способом.

Він діє за підтримки наставника з числа педагогічних працівників, але має право висловлювати незалежну думку.

Це учень, якому довіряють інші, який уміє слухати, поважає всіх і прагне зробити освітнє середовище більш дружнім, безпечним і справедливим місцем для кожного.

1.2. Умови і порядок діяльності Шкільного омбудсмана у закладі загальної середньої освіти (далі – Умови діяльності) розроблені з урахуванням вимог міжнародних актів з прав людини, Конвенції ООН про права дитини, Конституції України, законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», «Про охорону дитинства», «Про основні засади молодіжної політики», Державної цільової соціальної програми «Молодь України: покоління стійкості – 2030», затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 2 січня 2026 року № 20, Європейської хартії про участь молоді в муніципальному та регіональному житті, підзаконних актів та інших нормативно-правових документів у сфері освіти та захисту прав дитини, установчих документів про заклад освіти та учнівське самоврядування.

1.3. Умови діяльності закріплюють норми та правила партнерської взаємодії між Шкільним омбудсманом та учасниками освітнього процесу та іншими

зацікавленими сторонами щодо створення безпечного, сприятливого освітнього середовища.

1.4. Інформаційними ресурсами висвітлення діяльності Шкільного омбудсмана є сайт та сторінки у соціальних мережах, не заборонених чинним законодавством.

ІІ. МІСІЯ, ВІЗІЯ, МЕТА, ПРИНЦИПИ ДІЯЛЬНОСТІ ШКІЛЬНОГО ОМБУДСМАНА

2.1. Місія діяльності Шкільного омбудсмана – сприяти створенню безпечного, доброзичливого та справедливого освітнього середовища, де кожен учень знає свої права, може висловити свою думку і отримати підтримку у складних ситуаціях.

2.2. Візія діяльності Шкільного омбудсмана – здійснення просвітницької діяльності задля забезпечення додержання прав та свобод учнів, виявлення та попередження конфліктів, випадків булінгу, дискримінації та інших порушень прав та свобод учнів, а також підвищення правової обізнаності учнів і виховання культури поваги до прав людини у закладі загальної середньої освіти.

2.3. Мета діяльності Шкільного омбудсмана*:*

- підвищити обізнаність учнів про їхні права та способи їх захисту;
- бути посередником-медіатором між учнями, адміністрацією та вчителями у питаннях, що стосуються прав дитини;
- допомагати вирішувати непорозуміння та конфлікти у школі мирним шляхом;
- сприяти розвитку культури взаємоповаги та доброзичливого спілкування в учнівському колективі.

ІІІ. НАПРЯМИ ДІЯЛЬНОСТІ ШКІЛЬНОГО ОМБУДСМАНА

3.1. Захист прав та інтересів учнів

- Допомога учням у випадках, коли вони вважають, що їхні права порушено (наприклад, образи, несправедливе ставлення, булінг).
- Підтримка учня при зверненні до класного керівника, психолога, адміністрації.
- Інформунння дорослих (з якими співпрацює Шкільний омбудсман) про випадки, які можуть бути небезпечними або потребують втручання.
- Сприяння створенню безпечного простору, де кожен учень почувається прийнятим, незалежно від своїх особливостей чи думок.

3.2. Правопросвітницька діяльність серед учнів

- Проведення тематичних днів/тижнів, присвячених правам дитини (наприклад, 20 листопада – День захисту дітей).
- Ініціювання та організація заходів (у супроводі дорослих): квести, вікторини, перегляди відео, створення інформаційних стендів, листівок, буклетів.
- Проведення бесід у школі про повагу до інших, недискримінацію, важливість взаєморозуміння.

3.3. Вивчення учнівської думки та моніторинг шкільного середовища

- Організація функціонування скриньки «Шкільний омбудсман» та розгляд повідомлень (спільно з наставником, практичним психологом, педагогом соціальним).
- Збір інформації про типові питання або труднощі учнів (анкетування, усне опитування).
- Спільно з наставником підготовка коротких щоквартальних пропозицій щодо забезпечення прав дітей у школі.
- Інформування адміністрації про повторювані проблеми, які виявлено серед учнів.

3.4. Співпраця з учасниками освітнього процесу

- Налагодження діалогу з учнівським самоврядуванням, педагогічною радою, практичним психологом, соціальним педагогом, педагогом-організатором та класними керівниками.
- Ініціювання круглих столів, зустрічей з дорослими з питань покращення взаєморозуміння між учасниками освітнього процесу.
- Пошук можливостей для залучення позашкільних партнерів (наприклад, правозахисних організацій, юристів, психологів) до просвітницьких заходів (спільно з наставником, практичним психологом, педагогом соціальним, педагогом-організатором).

IV. ОСНОВНІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ, ЗАВДАННЯ ТА ПОВНОВАЖЕННЯ ШКІЛЬНОГО ОМБУДСМАНА

4.1. Шкільний омбудсман діє на засадах:

- неупередженості (здійснення діяльності на основі справедливого та об’єктивного підходу без упередженості або впливу сторонніх осіб чи груп);
- конфіденційності (збереження конфіденційної інформації, отриманої під час розгляду звернень, для захисту особистих даних і прав учасників освітнього процесу);
- доступності (забезпечення вільного доступу учнів, батьків та вчителів до консультацій, послуг і підтримки);
- прозорості (здійснення діяльності відкрито та прозоро, з регулярним інформуванням учасників освітнього процесу про свої дії, ініціативи та результати роботи);
- об’єктивності (формування пропозицій щодо прийняття рішень на основі фактів та доказів, дотримання законів та норм, що регулюють права дитини та освітню політику);
- поваги до прав людини (дотримання прав учнів, вчителів і батьків, а також сприяння формуванню поваги до прав та свобод людини в освітньому середовищі).

4.2. Завдання та повноваження Шкільного омбудсмана:

- Взаємодія з головою та представниками учнівського самоврядування, адміністрацією, педагогічним колективом та батьками закладу загальної середньої освіти, поліцейським (офіцером) Служби освітньої безпеки, регіональним Представництвом Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини у Черкаській області, органами державної влади та місцевого самоврядування, їх посадовими особами, громадськими організаціями та іншими зацікавленими сторонами.
- Здійснення спостереження за умовами та визначення ймовірних ризиків у закладі загальної середньої освіти, які можуть призвести до порушень прав та свобод учнів, аналіз інформації щодо звернень, розробка рекомендацій для врегулювання, покращення стану захисту прав та свобод дитини в освітньому середовищі.
- Підвищення правової інформованості здобувачів освіти щодо додержання та захисту їхніх прав та свобод.
- Урегулювання питань, що стосуються захисту прав дітей в освітньому середовищі, а також запровадження змін, які впливатимуть на захист прав учасників освітнього процесу.
- Організація розгляду звернень та пропозицій, що надходять до Шкільного омбудсмана, шляхом звернення до адміністрації закладу загальної середньої освіти та інших суб'єктів взаємодії у сфері захисту прав дитини.
- Розробка та надання рекомендацій щодо покращення стану захисту прав та свобод дітей.
- Здійснення моніторингу за виконанням рекомендацій щодо покращення стану захисту прав та свобод дітей.
- Проведення просвітницької діяльності з метою забезпечення прав та інтересів здобувачів освіти шляхом проведення зустрічей з компетентними спеціалістами (юристами, представниками правозахисних органів, громадських організацій тощо); перегляду відеороликів, які сприятимуть розумінню здобувачами освіти своїх прав та законних інтересів; обговорення ситуацій щодо порушення прав і свобод учасників освітнього процесу; подання адміністрації закладу освіти пропозицій щодо створення сприятливого правового та емоційно-психологічного середовища в ньому тощо.

V. ПРАВА, ОБОВ'ЯЗКИ, ПІДЗВІТНІСТЬ ТА ПІДКОНТРОЛЬНІСТЬ ШКІЛЬНОГО ОМБУДСМАНА

5.1. Права Шкільного омбудсмана:

- Діяти в межах учнівського самоврядування на основі затверджених Умов діяльності.
- Мати двох помічників з числа активних учнів та одного наставника (координатора з числа педагогічних працівників).

- Проводити зустрічі з учнями, зокрема індивідуальні розмови щодо скарг, пропозицій чи проблем у школі.
- Ініціювати та брати участь у підготовці та проведенні заходів з правопросвіти (бесіди, вікторини, ігри, тематичні стіннівки тощо).
- Представляти думку та пропозиції учнів на зборах самоврядування або під час діалогу з адміністрацією (разом із наставником, представником учнівського самоврядування).
- Пропонувати зміни або ідеї щодо поліпшення шкільного середовища (наприклад, створення зони відпочинку, анонімної скриньки довіри тощо).
- Отримувати консультаційну підтримку від шкільного психолога, педагога соціального, наставника, а за потреби – зовнішніх експертів (у межах домовленостей із адміністрацією).
- Ініціювати розгляд питань щодо порушень прав учнів на рівні учнівського самоврядування або через шкільну адміністрацію.
- Брати участь у заходах, організованих Секретаріатом Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, регіональним представництвом Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.

5.2. Обов'язки Шкільного омбудсмана:

- Сприяти захисту прав учнів, бути доступним для звернень учнів та за потреби допомагати у передачі звернення адміністрації закладу, психологу, поліцейському (офіцеру) Служби освітньої безпеки.
- Брати участь у вирішенні непорозумінь або конфліктів як посередник (разом з наставником), пропонувати мирні шляхи вирішення.
- Допомагати у виявленні ситуацій, що викликають в учнів дискомфорт, напругу або страх (через опитування, спостереження, бесіди).
- Повідомляти наставника, адміністрацію школи, поліцейського (офіцера) Служби освітньої безпеки у разі серйозних або повторюваних випадків порушення прав учнів.
- Виявляти випадки дискримінації, образ, цькування, несправедливого ставлення та діяти в межах своєї компетенції – у тісній взаємодії з наставником.
- Поважати думку інших, дотримуватись етичних норм, бути прикладом толерантної та ввічливої поведінки.
- Організовувати та брати участь в організації правопросвітницьких заходів у закладі освіти у співпраці з наставником, поліцейським (офіцером) Служби освітньої безпеки та ін.
- Проводити просвітницьку роботу серед учнів, підвищуючи їхню обізнаність про права та обов'язки, механізми захисту своїх прав, а також про діяльність Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини (далі – Уповноважений) та Шкільного омбудсмана.
- Щоквартально інформувати учнівське самоврядування про результати своєї діяльності.

5.3. Підзвітність та підконтрольність Шкільного омбудсмана:

- Шкільний омбудсман здійснює свою діяльність у співпраці з наставником з числа педагогічних працівників, поліцейським (офіцером) Служби освітньої безпеки, практичним психологом, педагогом соціальним, які сприяють реалізації завдань Шкільного омбудсмана.
- Щоквартально інформує учнівське самоврядування про свою діяльність (усно або письмово, у простій формі) та пропозиції щодо забезпечення прав дітей у школі.
- Раз на рік подає загальний звіт про свою діяльність на зборах учнівського самоврядування.
- Є підзвітним лише в межах виконання своїх обов'язків і не може нести відповідальність за дії, які не входять до його компетенції або не мають підтримки наставника.

VI. ВЗАЄМОДІЯ (СПІВПРАЦЯ) ШКІЛЬНОГО ОМБУДСМАНА ІЗ ЗОВНІШНІМИ ПАРТНЕРАМИ

6.1. Шкільний омбудсман взаємодіє (співпрацює) з регіональним Представництвом Уповноваженого у Черкаській області.

Сфера взаємодії (співпраці) передбачає:

- спільні заходи, зустрічі та консультації щодо обговорення актуальних питань, обміну досвідом з вирішення конкретних випадків порушень прав учнів;
- залучення Шкільних омбудсманів до участі в семінарах, круглих столах, конференціях, просвітницьких кампаніях, присвячених питанням прав людини та захисту прав дитини в освітньому середовищі;
- організація зустрічей з Уповноваженим, його представниками та працівниками Секретаріату Уповноваженого.

6.2. Шкільний омбудсман активно співпрацює з органами місцевого самоврядування у сфері освіти.

Сфера взаємодії (співпраці) з органами місцевого самоврядування у сфері освіти передбачає:

- формування осередку Шкільних омбудсманів територіальної громади;
- організація навчальних та просвітницьких заходів для Шкільних омбудсманів з метою підвищення їх обізнаності з питань захисту прав дитини, а також розвитку навичок ефективного вирішення конфліктів в освітньому середовищі.

VII. ПОРЯДОК ОБРАННЯ І ДОСТРОКОВЕ ПРИПИНЕННЯ ПОВНОВАЖЕНЬ ШКІЛЬНОГО ОМБУДСМАНА

- **Шкільний омбудсман** обирається з числа активу учнівського самоврядування у закладах загальної середньої освіти.
- Вибори Шкільного омбудсмана відбуваються на спільному засіданні представників органів учнівського самоврядування.
- Представники органів учнівського самоврядування обирають Шкільного омбудсмана голосуванням (у відкритому або закритому форматі, який

визначається більшістю від присутніх на зборах). Кандидат вважається обраним, якщо він отримав найбільшу кількість голосів серед учнів, які брали участь у голосуванні, за умови присутності на зібранні не менше 2/3 від їх загального складу.

- Шкільний омбудсман обирається терміном на 1 рік.
- Вибори Шкільного омбудсмана проводяться до 01 листопада кожного навчального року.
- Повноваження Шкільного омбудсмана починаються з наступного дня після виборів.
- Повноваження Шкільного омбудсмана припиняються достроково у разі невиконання своїх повноважень, порушення Правил внутрішнього розпорядку закладу загальної середньої освіти або норм цих Умов, вчинення аморальних дій, що суперечать перебуванню на займаній посаді, зміни місця навчання, за власною ініціативою, за ініціативою представників органів учнівського самоврядування та в інших випадках, визначених закладом загальної середньої освіти на спільних зборах представників органів учнівського самоврядування закладу освіти.
- Повноваження Шкільного омбудсмана припиняються більшістю голосів від присутніх на зборах, за умови, що на них присутні не менше 2/3 від загального складу органів учнівського самоврядування.
- Позачергові вибори Шкільного омбудсмана проводяться протягом одного місяця з дня припинення повноважень попереднього, але не пізніше 01 травня поточного навчального року.

VIII. ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

- Умови діяльності Шкільного омбудсмана розробляються на основі примірних та затверджуються наказом директора закладу загальної середньої освіти.
- Умови діяльності набирають чинності з моменту їх затвердження та оприлюднення на офіційному сайті закладу загальної середньої освіти.
- У випадку внесення змін або доповнень у нормативно-правові документи, що регламентують питання Умов діяльності, відповідні пункти Умов діяльності мають бути виправлені у місячний строк, а попередні втрачають свою чинність.
- Після затвердження нової редакції Умов діяльності Шкільного омбудсмана їх попередня редакція втрачає чинність.
- Адміністрація закладу загальної середньої освіти підтримує та мотивує у різний спосіб, що не суперечить закону, діяльність команди Шкільного омбудсмана та його педагога-наставника, що призначається керівником закладу за його згодою.